

Feb. 26.

BEATI DOCTORIS
MARTINI LVTHERI
COMMENDATIO
PSALTERII
DAVIDIS,

IN VSVM
STVDIOSAE IVENTVTIS
RECVSA,

CVRANTE
D. IO. HENR. MICHAELIS,
S. THEOL. ET GR. AC OO. LINGG.
P. P. ET ORD.

HALAE MAGDEB.
APVD IO. CHRISTIANVM HENDELIVM,
MDCGXXVI.

AVDITORIBVS SVIS CARISSIMIS,
SACRARVM LITTERARVM STUDIO SIS,
IN CHRISTO IESV

S. P. D.

D. IO. HENRICVS MICHAELIS.

DVm ad vltimam partem vergunt
lectiones nostrae in psalmos, quum
his ipsis diebus evoluerem com-
mentarium D. IO. BVGENHA-
GII POMERANI, Basileae clo lo xxxv.
mense Augusto, cum auctario impressum,
praeter expectationem post illud Auctari-
um inueni insignem hanc B. Patris nostri D.
MARTINI LVTHERI *commendationem*

A 2

Pfal-

Psalterii Davidici. Quæ quum auide perfecta
 ame esset, & mirifice mihi placeret, frustra
 tamen in tomis Latinis Ienensibus, nec fe-
 licius apud illustrem SECKENDORFI-
 VM requireretur, qui non sine fructu in-
 tegram repetiit Lutheri commendatio-
 nem Commentarii Bugenhagiani, anno
 1524. primum vulgatam; statim per typo-
 graphum eandem vobiscum denuo com-
 municandam esse putavi: cum, vt meum
 testarer adfectum erga tam eximium vene-
 randi Viri monumentum; tum, vt vos ex
 parte in studio vestro confirmarem, reli-
 quos vero, vel magni Lutheri monitis, ad
 maiorem industriam circa diuina hæc can-
 tica accenderem. *Est enim, vt idem B. no-*
ster Lutherus monuit in comment. ad Ie-
saiæ XLIX, 8. tomo III. Lat. Ien. f. m. 397. b.
“ grauiſſima tentatio, qua ſaturi ſatiſdimus
“ Dei verbum. Quum enim Satan hanc do-
“ ctrinam primo vi per principes mundi,
“ deinde dolo per hæreticos oppugnet;
“ priuatim etiam vnumquemque tentat vi-
*“ tio, quod Graeci *ἀνδία* dicunt, de quo*
“ Scriptura ait: impleta est anima eorum
“ nauſea. Hæc quia latiffime patet, plu-
“ rimum nocet. Nam tyranni & hæreti-
“ ci Eccleſiæ profunt, & exercent fidem
“ & doctrinam Eccleſiæ; acedia autem
“ ſtertentēs, ſecuros, ſaturos, & omnibus
“ Satanae telis expoſitos facit. Neceſſaria
 igitur

igitur haec adhortatio est, vt simus vigi- „
lantes. Ego sane ante hoc saeculum o- „
mnibus mundi opibus vnum aliquem „
psalmum bene intellectum praetulissem, „
sed erat caelum tum aeneum, & terra clau- „
sa. Nunc autem postquam cataractae „
coeli effusae sunt, incipimus id fastidire. „
Qui semel Novum Testamentum perle- „
git, admiratur se, & nihil restare putat, „
quod teneat. Fiet igitur, vt auferatur ab „
ingratis verbum, & detur alii genti, quam „
fortasse nos ignoramus. „ Hactenus ver-
ba Lutheri. Non opus est, ut plura his ad-
dam, quum & publice & priuatim vobis
quotidie explicetur, quid e re vestra sit, &
quam necessaria sit oratio & meditatio in
studio theologico, nisi tentationibus suc-
cumbere quis tandem malit; item quam
pretiosa ac dolenda tandem sit temperis
academici non bene transacti iactura. Pia
itaque ac seria mentis adplicatione legite
hoc B. Viri testimonium, & sec. illud ve-
stram excutite conscientiam, quomodo sin-
guli erga diuinum verbum adfecti sitis. Τὰ
γὰρ ἔχοντι, παντὶ δοθήσεται, καὶ περισσευθή-
σεται. ἀπὸ δὲ τῶ μὴ ἔχοντι ☉, καὶ ὃ ἔχει ἀρθη-
σεται ἀπ' αὐτῶ, vt ipse nos docet Saluator
noster O. M. Matth. XXV, 29. cuius gratiae
ac benedictioni vos & studia vestra com-
mendo.

Ceterum ne & hoc indicare omittam, quum repeterem semel factam lectionem scripti, quod tantopere placuerat, mox deprehendi, idem illud esse cum germanica praefatione in Psalmos (vnde etiam in eisdem paragraphos, quibus in vernaculis Bibliis comparet, dispescere ipsum volui, quo facilius conferri alterum exemplum cum altero possit;) sed ita, vt quae breuiter nonnunquam in germanico opusculo dicuntur, hic paullo copiosius enarrata sint, vel ab ipso, vel adprobantis Lutheri Amico quodam. Editum enim primum est, vt supra dixi, decem annis & sex mensibus ante beatum Viri obitum, qui ei Islebiae anno clo Io XLVI. d. XVIII. Febr. hora 2. matutina placidissime a Domino contigit. Sit memoria Viri, immortaliter de nobis per Dei gratiam meriti, omnibus bonis in benedictionem, & sacra eius folia nunquam marcescant, nec bene ab eodem scripta vquam e manibus piorum excutiantur! Dab. Halae d. xv. Iunii clo IoCCXXVI.

Con-

Conspectus opusculi.

Psalterium amatum a piis, VII. Isque non pictus VIII. Multo praestantius est sanctorum legendis, II. Historiae sanctorum sunt in Psalmis, III. Doctrinae in Psalmis, immo Christus; Parva Biblia; Formae precum, IV. Sanctorum verba & affectus in Psalmis, V. Sermo hominis character VI. Psalmi character Sanctorum VII. Sed vitius IX. Gratiarum actiones in Psalmis X. Querelae in Psalmis, item spes & timor XI. Coram Deo psalmi XII. Te esse in communiione sanctorum, declarant Psalmi, XIII. Imitatio tuta; Ecclesia & omnia in Psalmis XIV. Non sumus ingrati XV. Psalmi character Sanctorum XVI.

I.

Multi ex veteribus & sanctis patribus, Psalterium prae omnibus reliquis scripturae libris, magnifice commendarunt, & mire amare se Psalmos testati sunt. Et profecto commendari meretur omnibus hic libellus, quamvis parvus, nec indigent adscititiis laudibus Davidici Psalmi: ipsi abunde commendant sese, & plane hic verum est, quod dicitur, opus celebrat artificem. Meam autem operam huc contuli, non ut instituerem Psalmorum Encomium, qui per sese laudati sunt satis, sed ut de hoc optimo libello utcumque meum ostenderem piis iudicium.

II. Superioribus annis vidimus infinitos libellos, sed eos valde infulsos & ineptos, circumferri, quibus sub honesto & plausibili

bili titulo (Legendae enim & Exempla inscripti erant Sanctorum) aniles nugae & impudentissima mendacia continebantur. Eiusmodi scriptis, iuxta stultis ac impiis, sic erant referta omnia, vt ne vnum quidem Psalmum haberemus commode redditum aut intellectum. Quia tamen hic liber Dauidis canebatur in omnibus templis, & horariis precibus a tot millibus frequentabatur; ea ipsa, quamuis frigida tractatione Psalmorum, aliquis tamen odor vitae oblatu est plerisque bonae mentis hominibus, & utcunque ex verbis illis, etiam non intellectis, semper aliquid consolationis & aurulae senserunt e Psalmis pii, veluti ex roseto, leniter spirantis. Haud aliter atque per amoenissimum pratium ingredienti, ei qui ignoret herbarum & florum vim, suavis aliquis odor ad nares perueniat.

III. De psalmis breuiter meam dicam sententiam. Equidem nullum puto librum exemplorum aut historiarum sub coelo esse, qui Psalterio conferri possit. Proinde si votis adhuc a Deo impetrari deberet, vt omnia, quae in omnibus veris sanctorum historiis essent optima & selectissima, vndique excerpta & collecta, breuissime & aptissime in vnum compingerentur libellum, hoc quod sic ex optimis, ex ipso flore rerum in tota Scriptura a spiritualissimo aliquo & summo artifice fingi aut conflare posset

posset, hoc haud dubie futurum esset tale
 Daudis Psalterium, aut huius Psalterii si-
 millimum. Nam hic inuenies, non vnus
 tantum sancti vitam; sed quomodo caput
 omnium sanctorum CHRISTVS (ille
 enim in Psalmis depictus est) adfectus
 fuerit, quomodo adhuc omnes creden-
 tes, rebus tristibus iuxta ac secundis ad-
 fecti sint; quomodo se erga DEVM, erga
 amicos iuxta ac inimicos gesserint, quomo-
 do se in variis periculis & afflictionibus,
 in medio tentationum incendio, & maximis
 necessitatibus habuerint.

IV. Ultra autem hoc, quod egregias do-
 ctrinas & praecepta pietatis complectitur,
 vel hoc nomine debebat esse nobis cha-
 rissimum Psalterium, *quod tam manifestas
 prophetias de morte & resurrectione Christi
 continet, quod tam egregias promissiones
 de regno Christi, de cursu Euangelii, de statu
 totius ecclesiae nobis exhibet.* Proinde, iu-
re parua Biblia dixeris Psalterium, in quo o-
 mnia, quae in totis Bibliis explicatius tra-
 dita sunt, mira & iucundissima breuitate,
 in elegantissimum Enchiridion coacta sunt.
 Si DEVS ipse e caelo porrigeret libellum,
 quem diuina voce commendaret, quam es-
 ses hunc habiturus in deliciis, quam arre-
 pturus auide! Psalterium, ne dubita, ipse
 Spiritus sanctus tanquam filiolis pater for-
 mam praescripsit precum; hoc Enchiridion
 A 5 ipse

ipse suis discipulis concinnauit, collectis exemplis, & gemitibus & adfectibus, quasi multorum millium, quorum solus ipse corda videt & nouit. Si tota Biblia igitur legere non posses, en sola lectione Psalterii, non modo pietatis summam, sed & omnia summa, & spiritualissimas experientias habes.

V. Praeterea & haec psalmodum praecipua virtus est: cum in reliquis scriptis & historiis, opera tantum & corporalis exercitatio sanctorum describantur, admodum paucas inuenias historias, quae sic verba, voces & sermonem (qui character animi est) nobis describant in sanctis. Ibi igitur piarum mentium delictum potest esse Psalterium, ibi adeo iucunda lectio sunt Psalmi, ut ex eis non modo opera sanctorum, sed & singula verba & voces, sed & gemitus & colloquia, quibus coram DEO in tentationibus iuxta ac consolationibus vsi sint, cognoscas; sic, ut quamuis mortui sint, tibi tamen in psalmis adhuc uiuant & loquantur. Aliae igitur Historiolae & exempla sanctorum, quae opera describunt, si Psalterio conferantur, mutos nobis sanctos proponunt, & omnia ibi muta sunt. In psalmis vero, quia voces sunt in fide orantium, omnia uiuunt, omnia spirant, & uiuos nobis alacres, ac fidei adfectu in medijs etiam afflictionibus erectos, exhibent sanctos.

VI.

VI. Mutum hominem, potius mortuum truncum, quam hominem dicas; & nulla re homo a reliquis pecudibus, atque sermonis vsu discernitur. Figuram hominis, si artificis accedat industria, vel saxum accipit, & reliqua *ἀλογα* sic edunt, bibunt, sic etiam sensuum vtuntur organis, atque nos; ad tolerandos autem labores sunt etiam corpore validiori. Sermo solus hominem discernit a belua. Is autem mentis character est & speculum.

VII. Cum igitur sermonem, verba & voces sanctorum describant Psalmi, ipsorum mentem nobis depingunt. Non enim familiares illas & vulgatas voces sanctorum describunt Psalmi, sed patheticas illas & ardentissimas, vbi magno serio, in ipso paroxysmo tentationum, quasi in quadam acerrima lucta Iacob, cor suum non coram amico, non coram homine, sed coram Deo suo effuderunt. Psalmi igitur non modo opera & voces sanctorum, sed ipsum abditissimum cordis ipsorum thesaurum, intimos animi motus, & adfectus cordis exprimunt. Vultus & os Dauidis, quo varias illas aerumnas & pericula, quibus DEVS eum exercuit, pertulerit, videre velles; lege Psalmos, qui tibi non tantum externum, sed & interiorem illum Dauidem expressius reddunt, quam ipse sese coram, vllis verbis describere potuisset. Quid igitur

tur prae Psalmis sunt reliquae historiae, quae opuscula tantum, et nescio quae miracula sanctorum decantant? Nondum cor & adfectus video, etiamsi opera & miracula videam.

VIII. Quemadmodum autem longe malle audire Dauidem, aut similem sanctum loquentem, quam videre illius corporalia exercitia: ita adhuc omnium maxime optarim, intimas cogitationes Dauidis, & intimum illud certamen fidei cognoscere. Hoc autem praestant psalmi opulenter, ut ex eis cognoscere possimus, quomodo sancti in tentationibus animati fuerint, quo ardore verborum animi sui adfectus expresserint. Cor enim humanum non aliter habet atque naucula in medio mari, quae ex omni parte periculis & ventorum exposita sit ludibrio. Hinc enim animos nostros sollicitudo & metus futuri mali, veluti subita tempestas exarmat: illinc pusillanimitas & cordis moestitia, veluti altis fluctibus nos opprimit. Mox fiducia rerum secundarum, plenis carbasis in caelum nos tollit. Rursus securitas bonorum praesentium, praeter spem nauculam scopulo illidit.

IX. Tot igitur huius vitae discrimina, eiusmodi mille pericula, facile nos acunt & excitant, facile docent, ex intimis suspirare visceribus, totum cor effundere, & toto mentis ardore clamare ad coelum.

Lon-

Longe ardentiores querelae sunt eorum, qui vere dolent, quam qui animi angustiam simulant tantum. Longe alacrior, excitator, feruentior & vultu & verbis, & toto oris gestu est is, qui ex corde gaudet, quam qui simulate tantum frontem exporrigit. Hinc Germanice dicitur: *Es gehet nicht von Herzen*, quando tristes rident, aut laeti lacrymas vi exprimunt.

X. Psalmorum voces ex veris & viujs prorumpunt adfectibus. Bona autem pars psalmorum eiusmodi pathetica sunt & ardentissimorum adfectuum verba, omnis generis tentationum & afflictionum. Nusquam inuenies felicius aut significantius expressum gaudentis & exultantis animi adfectum, quam Psalmos gratiarum actionis seu psalmos laudum. Ibi enim in sanctorum corda, haud aliter atque in paradysum aut in apertum coelum, licet respicere, quanta ibi varietate subinde exoriantur amoeni illi flosculi, & micantissimae stellulae dulcissimorum erga Deum & illius beneficia adfectuum.

XI. Econtrario nusquam inuenies significantioribus verbis descriptam mentis angustiam, animi dolorem & moestitiam, quam in Psalmis tentationum seu querelarum, vt Psalmo VI. & similibus. Ibi ipsam mortem, ipsum infernum, vides suis depictum coloribus, ibi omnia vides atra, omnia tristia,

tristia, conspectu irae diuinae & desperationis. Sic etiam ubi de spe, de timore loquuntur Psalmi, sic suis natiuis vocibus hos adfectus describunt, vt nullus Demosthenes, nullus Cicero, hoc expressurus fuerit viuidius aut felicius.

XII. Nam, vt dixi, hoc prae ceteris scriptis proprium habent Psalmi, vt sancti eos non in ventum loquuti sint, non ad amiculum, sed coram Deo suo, & vt coram oculis Dei. Hoc enim inprimis adfectus acuit & accendit, hoc omnia ossa, omnes medullas veluti excitat, cum creatura serio, coram Deo suo loquitur. Quando alias amiculo aut homini conquerimur nostras necessitates, non sic ardent, non sic viuunt, non sic aestuant omnia adfectuum impetu. Psalterium igitur, quia adfectus continet, libellus est, omnibus christianis sic adcommo- dabilis, vt quilibet vere pius, in quacunque sit tentatione, in psalmis verba & adfectus inueniat, quae ad suas afflictiones non aliter quadrent, quam si hodie de tuis propriis afflictionibus haec carmina scripta & condita essent.

XIII. Hoc ipsum autem potest magnae esse tibi consolationi, quando Psalmi tibi valde placent. Extat vox Quintiliani: Is sciat se profecisse, cui Cicero valde placet. Hoc forsitan non inepte huc torsero: Is sciat se profecisse in sacris, quem Dauidica carmina

mina valde consolantur. Quando enim similiter adficeris, quando nerui & fides psalterii, simili adfectu & motu animi tui pulsae, retinniunt; certificaris, te esse in congregatione electorum DEI: cum eundem in modum adfligaris, quo ipsi adstricti sunt; cum simili fide & adfectu ores, quo ipsi orarunt. Incredulo & frigido lectori, insipidi sunt psalmi.

XIV. Postremo Psalmi, pars ea sunt in vita sanctorum, quam omnium tutissime imiteris. Alia exempla & Historiae, quibus non voces & verba, sed opera tantum sanctorum descripta sunt, multa habent, quae non possumus imitari in sanctis; ut prodigia & virtutes. Pleraque etiam opera eiusmodi sunt, ut citra periculum graue non possis imitari, ut quae sectas & haereses excitant, & ab unitate spiritus auocant, ut in Monachatu vidimus. Psalmi autem a sectis auocant ad unitatem spiritus, docentque rebus secundis retinere timorem, aduersis vero spem non abiicere, & sic verum τὸ αὐτὸ φρονεῖν, idem sapere, & similiter adfectum esse cum omnibus sanctis. In summa, si cernere cupis Christianam ecclesiam, veluti in elegantissima tabula depictam, viuis & spirantibus coloribus, tum Psalterium accipe in manum. Hoc enim tibi purissimi speculi vice fuerit, quod tibi repraesentet veram ecclesiae, immo si pius
 sis,

sis, etiam tui ipsius imaginem, vt iuxta illud sapientis γνώσι σεαυτὸν, vere te ipsum noscas, immo DEVM & creaturas omnes.

XV. Proinde vigilemus, vt hoc nostro saeculo, pro hac reuelatione verbi, pro inenarrabili hoc dono Dei grati simus. Utamur his tantis donis ad gloriam Dei, & commodum proximi; ne nostrae ingratitude graues poenas demus. Nam non ita ante multos annos, durante illa barbarie, quantus thesaurus fuisset habitus, si vel vnum psalmum habuissemus, bene cognitum aut intellectum; & ne vnum quidem habuimus. Nunc autem beati sumus in tanta opulencia; & beati oculi, qui vident, quae videmus, & aures quae audiunt, quae nos audimus. Sed quam metuo, ne cum Iudaeis in deserto manna fastidientes dicamus: Nauseat anima nostra super cibo illo leuissimo. Verum, iudicium suum portabunt verbi contemptores, quicumque sunt illi, quemadmodum Israelitae iudicium horrendum portarunt.

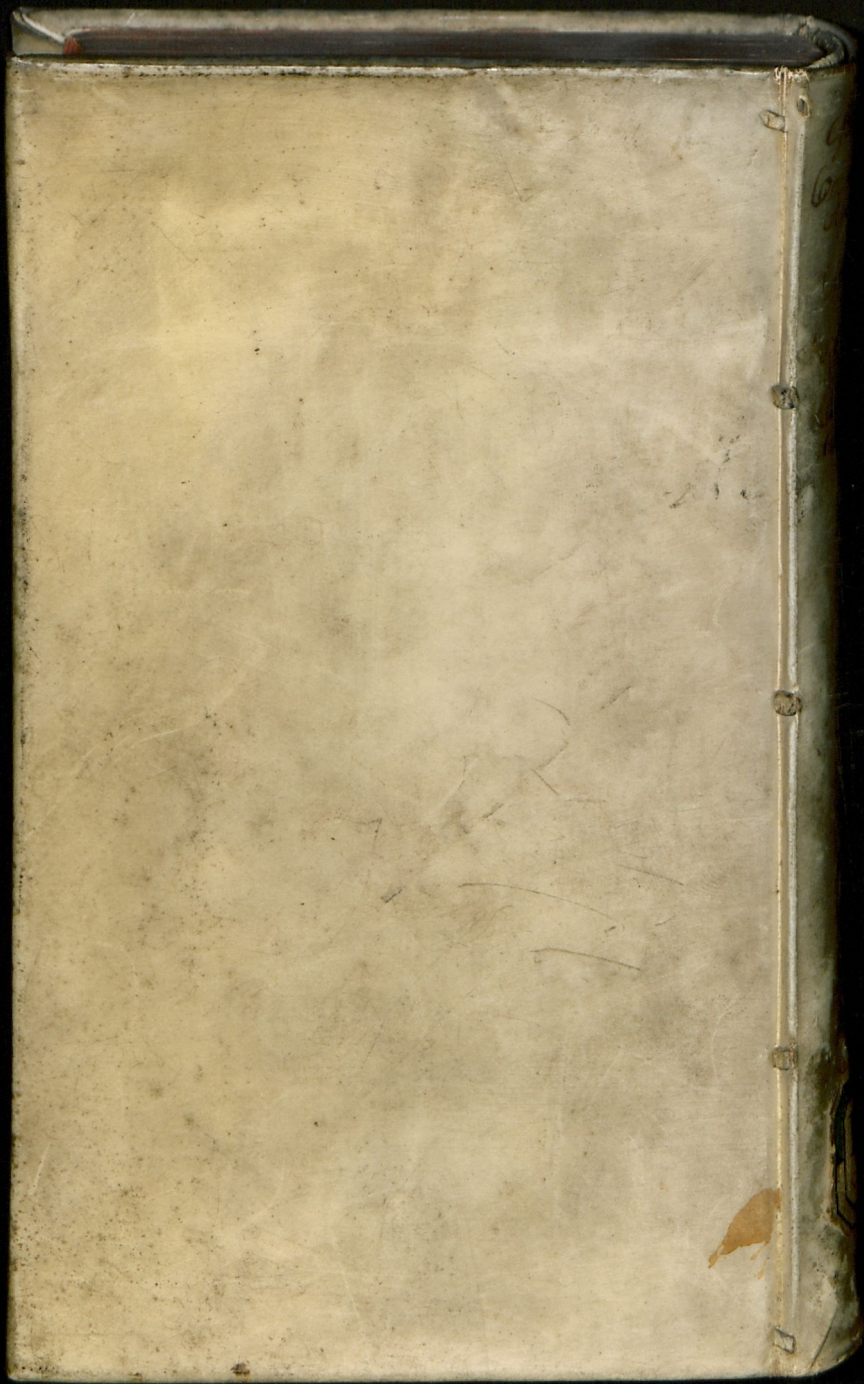
XVI. Nos autem seruet & prouehat in cognitione verbi sui, Pater misericordiarum & Deus totius consolationis, per Iesum Christum, Dominum nostrum: cui laus & gloria, pro hoc Psalterio, & omnibus donis, quibus excellenter ditauit nos, in saecula, Amen.

B 6 302.

S 8te

m.c.

putavit. Cuius viri iudicium cum magnum apud me pondus habeat, reticere illud nolui. Idem quoque de *Cartesio* melius sentiendum iudicabat, quam sensisset *Val. Alberti*, a me citatus, pluribus vero refutatus a *D. Andrea Petermanno* in *vindicatione philosophiae Cartesianae contra censuram Dan. Huetii*. Allegatam *b. Danzii* de *Kri* opinionem non eo fine commemoravi, ut ei assentiar, quamquam omiserim dissensus significationem.

FINIS.

BEATI DOCTORIS
MARTINI LUTHERI
COMMENDATIO
PSALTERII
DAVIDIS,

IN VSVM
STVDIOSAE IVENTVTIS
RECVSA,

CVRANTE
D. IO. HENR. MICHAELIS,
S. THEOL. ET GR. AC OO. LINGG.
P. P. ET ORD.

